

Konference Vyloučení ve vyhnanství: Podpora romských uprchlíků v době krize

Krátce po zahájení plné ruské invaze na Ukrajinu na konci února 2022 se v České republice usadil příběh o bezprecedentní mobilizaci širší občanské společnosti k podpoře a pomoci Ukrajincům, kteří zde hledali bezpečí. Současně ale bylo velmi rychle zřejmé, že v daném příběhu jsou některé skupiny obyvatel zcela odstiňovány. Byli to především ukrajinští Romové, kteří namísto podpory čelili systémovému rasismu a diskriminaci. Na druhé straně to ale byli aktéři – často čeští Romové, kteří svou pomoc směřovali právě k této opomíjené a marginalizované skupině lidí prchající před válkou. Těmto skrytým aspektům převažujícího vyprávění se dostalo poměrně málo pozornosti a dosud nebyl prostor pro jejich systematictější reflexi.

Dne 16. října 2024 se v pražské Vile Lanna konala mezinárodní konference *Vyloučení ve vyhnanství: Podpora romských uprchlíků v době krize*, která usilovala o částečné zaplnění této mezery a otevřenější dlouhodobější diskuse o souvisejících tématech. Zaměřila se primárně na zkušenosti těch, kteří různým způsobem podporovali a mnohdy nadále podporují ukrajinské Romy. Neomezila se přitom pouze na situaci v České republice, když přiváním lidí z různých dalších evropských zemí usilovala o širší kontextualizaci a srovnání této zkušenosti. Akce,

na níž se sešli sociální pracovníci, aktivisté z nevládních organizací, dobrovolníci a akademici, poskytla důležitou platformu pro reflexi výzev a úspěchů na poli podpory lidí, kteří na svém útěku do bezpečí jakožto Romové běžně čelili obviňování ze zneužívání humanitární pomoci a na různých místech přebývali v nelidských životních podmínkách.

Konference, jejímiž hlavními organizátory byli Martin Fotta z Etnologického ústavu AV ČR a Markéta Hajská ze Semináře romistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, byla podpořena z programu AV ČR Strategie AV21 – Identity ve světě válek a krizí. Jejím cílem bylo diskutovat o rozdílech v poskytování podpory a pomoci ukrajinským Romům ve srovnání s ostatními lidmi přicházejícími z Ukrajiny. Účastníci a účastnice z celé Evropy se podělili o své vlastní zkušenosti z posledních dvou let, když pojmenovávali motivace, které je poháněly při práci, překážky, s nimiž se potýkali, a poznatky, které si z celé situace odnesli pro svou další práci.

Konference měla dvě hlavní sekce. První nabídla přehled mezinárodních zkušeností, které postupně sdíleli Elżbieta Mirga-Wójtowicz a Kamila Fiałkowska z Centra pro výzkum migrace na Varšavské univerzitě, Lilla Eredics z Centra společenských věd Sociologického ústavu v Budapešti, Marin Alla z koalice

Hlas Romů v Moldavsku a Yücel Meheroglu ze Zpravodajského a informačního centra pro boj proti antickanismu z Německa. Zejména řečníci z Moldavska a Německa hovořili o mobilizaci na pomoc ukrajinským Romům a o strategiích, které používají při své každodenní práci a při vytváření nových iniciativ. Polské a maďarské příspěvky upozornily především na strukturálnější otázky, které jsou často přehlíženy, na to, jak zacházení s romskými uprchlíky souvisí s regionálními a socioekonomickými vztahy. V tomto ohledu mluvili autoři a autorky i o vývoji za poslední dva roky, včetně vývoje legislativních změn, které ovlivnily celkové postavení ukrajinských uprchlíků ve všech evropských zemích. Popisovali umístování ukrajinských Romů do nevyhovujících a často prostorově segregovaných kolektivních ubytoven a jejich nerovné začlenění na trh práce.

Druhá sekce se již soustředila přímo na situaci v České republice. Vystoupili v ní Veronika Dvorská z Iniciativy Hlavák, Jan Husák z organizace Romodrom a Petr Ščuka za organizaci Identity Prague. Prezentující hovořili o výzvách spojených s fungováním v rámci systémů, které často přehlížejí potřeby romských uprchlíků, a zdůrazňovali vlastní vytrvalost jako nutný předpoklad k vytváření **účinných spojení** nebo k nápravě chybných přístupů a diskriminace. Mnozí se podělili o příběhy svého úsilí o vytváření **bezpečného prostoru, bu-**

dování důvěry a zajištění přístupu k základním službám pro romské rodiny přicházející do jednotlivých zemí. České příspěvky se soustředily především na události prvních měsíců roku 2022, kdy negativní zážitky a dopady často explicitních projevů diskriminace ukrajinských Romů zanechaly v mnoha zúčastněných traumatické vzpomínky. Například Veronika Dvorská detailně popsal, jak segregace Romů z Ukrajiny vedla k dlouhodobější humanitární krizi na pražském Hlavním nádraží. Všichni se shodli na tom, že samolibý tón mnoha politiků ohledně reakce a velkorysosti vlastní země vůči ukrajinským uprchlíkům je neopodstatněný, a to právě zejména ve světle rasistického zacházení s ukrajinskými Romy. Jan Husák a Petr Ščuka jakožto zástupci romských organizací zmínili v osobněji laděných reflexích, že od zainteresovaných politických aktérů v této věci očekávají veřejnou omluvu.

Celou konferenci zarámovaly příspěvky samotných Romů z **Ukrajiny**. Janush Panchenko v úvodním příspěvku představil **situaci ukrajinských Romů**, kteří se dostali do Irska. Poslední prezentující byla Kristina Kulchar, která vyprávěla o svých zkušenostech se systémem podpory v České republice a spolu s romskou sociální pracovnící Danou Emou Hruškou refletovala osobní vztah mezi poskytovatelkou a příjemkyní pomoci. Všichni tři posledně jmenovaní, stejně jako prezentující z Polska z první sekce, se podílejí

na probíhající bilaterálním polsko-českém projektu Nerovné občanství a nadnárodní mobilizace polských, českých a ukrajinských Romů tváří v tvář válce na Ukrajině (www.rocit.pl), s nímž tato konference úzce souvisela a který podpořil účast několika přednášejících. Zmíněné dvě prezentace současně symbolizovaly důležitý rozměr celé konference, totiž provázání perspektiv lidí z akademického prostředí a lidí s osobní zkušeností v celé sledované situaci. Až na výjimku tří příspěvků přítomni byli všichni prezentující Romové.

V závěrečné diskusi, ve které se

vedle hlavních jazyků konference – češtiny a angličtiny – prosadila i romština, se účastníci shodli na tom, že mechanismy diskriminace ukrajinských Romů se v jednotlivých zemích ve svých základních obrysech shodují a že je potřeba jednoznačně pojmenovat systémový protiromský rasismus jako jejich společný jmenovatel. Současně bylo zřejmé, že přítomní Romové vnímali celou situaci velmi osobně, když v období celkové nejistoty volali po nutnosti vytváření trvalejších romských solidárních vazeb a struktur, a to i na nadnárodní úrovni.

Jan Ort (Etnologický ústav AV ČR, Praha. Text byl publikován v rámci projektu Nerovné občanství a nadnárodní mobilizace polských, českých a ukrajinských Romů tváří v tvář válce na Ukrajině; GA ČR 24-14388L.)

39th European Seminar in Ethnomusicology. Zagreb, 19–24 September 2024

The 39th ESEM, an annual scientific event that attracts scholars mainly from the field of ethnomusicology, was held on this occasion at the Academy of Music of the University of Zagreb. As usual, this year's Seminar featured a variety of contributions from the fields of musical anthropology, folklore studies, and historical or applied ethnomusicology. The authors approached them from various methodological starting points: There were presentations summarising the results of ongoing research and reflections on the research fields of past decades

(Thomas Solomon from the University of Bergen on the shift of popular music research from the margins to the mainstream), presentations of upcoming projects (Romani Chords by Petr Nuska of the Slovak Academy of Sciences) and ongoing research, as well as reflections on the theoretical concepts that ethnomusicologists rely on when interpreting data obtained in the field or from archives. The multi-day conference opened with an evening discussion with a pioneer of ethnomusicology, Ankica Petrović (born 1943 in Sarajevo), who established herself as one